№ 100 ՇԱԲԱԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 3 1888 ՇԱԲԱԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 3 № 100

ՏԱՍՆ ԵՒ ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ։
Առանձին համարները 7 կօպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)։

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կօպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Երևանի քաղաքային ընտրութիւնները. Մետաքսի արդիւնաբերութիւնը Ղարաբաղում. Նամակ Ներքին-Ախտայից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Շվէյցարիայից.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՕՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Բարոյականութեան զարգացումը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մօտաւորապէս մի ամսից յետոյ Երևանում պէտք է կատարվեն վերջապէս քաղաքային ձայնաւորների և քաղաքագլխի ընտրութիւնները։ Այդ ընտրութիւնները իսկապէս պէտք է տեղի ունենային անցած մայիս ամսին, բայց Երևանի այժմեան քաղաքագլխի և նրան պաշտպանող կուսակցութեան շնորհով՝ ընտրութեան ժամանակը յետաձգվեց, որպէս զի կարելի լինի այժմեան քաղաքագլխի ընտրութեան համար աւելի հաստատ հող պատրաստել։

Քաղաքային ընտրութիւնների ժամանակ Երևանի հասարակութիւնը—առանց ազգութեան խտրութեան,—կարող է ցոյց տալ, որ ինքը այնքան էլ տգէտ չէ, և կարող է ճանաչել իր «չարն ու բարին», նոյն. իսկ այնպիսի կարևոր խնդիրներում, որոնք վերջին տարիների ընթացքում թէ վարագուրված և թէ բացարձակ կերպով երևան եկան այդ քաղաքում։

Երևանի այժմեան քաղաքագլուխ Գեղամօվ,—որին մի ժամանակ ընտրելով հասարակութեան մեծ մասը, համոզված էր, որ նա կարող է օգտաւէտ լինել հայրենի քաղաքին,—այսքան տարվայ իր գործունէութեամբ ցոյց տուեց, որ ինքը կատարելապէս անարժան է մի այդպիսի պաշտօնի համար։ Նա կատարելապէս փոշմանեցրեց նրանց, որոնք սխալվեցան և նրա համար ապիտակ քուէ տուեցին։ Գեղամօվ համոզեց ամբողջ Երևանին, որ ինքը անկարող է մի քաղաքի ներկայացուցիչ լինելու։

Բայց անկասկած Երևանին այդ չէ հարկաւոր, Երևանին հարկաւոր է մի եռանդուն, գիտուն և անձնուէր քաղաքագլուխ, որը կարողանար ղեկավարել Թուրք և հայ ձայնաւորներին նրանց բարի ձգտումների մէջ, որը կարողանար հաշտութեան մէջ պահել քաղաքի զանազան ազգութիւններին, որը կարողանար նպաստել քաղաքի ներքին բարեկարգութեանը, աւելի էլ ամրապնդելով ժողովրդի հանգստութիւնը։

Ինքնավարութեան սկզբունքը՝ քաղաքին բարօրութիւն տալն է, և այդ պատճառով Երևանի հասարակութիւնը իր քաղաքային ինքնավարութեան ներկայացուցիչներից օգուտ միայն պէտք է սպասէ և ուրիշ ոչինչ։ Բայց քաղաքային այժմեան մի քանի գործիչները ոչ թէ միայն օգուտ չեն տալիս, այլ և շատ վնասների պատճառ են լինում,—ուստի նրանց հեռացնելը անպայման անհրաժեշտ է։

Երևանի հասարակութեանը մնում է այս մի ամսվայ ընթացքում լրջօրէն նախապատրաստվել ընտրութիւնների համար։ Քաղաքի ինտելիգենտ դասակարգի պարտաւորութիւնն է՝ նոյն իսկ ընտրողական բացարձակ պայքարի միջոցով՝ նախապատրաստել ընտրողներին։

Թէ ինչպիսի անձինքներից կը բաղկանայ հետագայ քաղաքային վարչութիւնը,—այդ մօտիկ ապագան ցոյց կը տայ։ Բայց որ թէ քաղաքային ընտրողները, և թէ նրանց ընտրած ձայնաւորները որոշ կարծիք պէտք է ունենան քաղաքագլխի անձնաւորութեան մասին,—դա անհրաժեշտ է։ Երևանի ապագայ քաղաքագլուխը Աֆանասեան կը լինի, թէ Կայթմազօվ, թէ մի ուրիշը,—այդ այնքան էլ նշանաւոր խնդիր չէ, որքան նշանաւոր է այն խնդիրը, որ այժմեան քաղաքագլուխը չը պէտք է վերընտրվի։ Գեղամօվ չը պէտք է ընտրվի,—ահա ամենագլխաւորը, իսկ Գեղամօվին և նրա նման մարդկանց չընտրելով, հասարակութիւնը կը ցոյց տայ, որ ունի գիտակցութիւն։

Եւ առաջիկայ ընտրութիւնների ժամանակ՝ մենք երևանցիներին ցանկանում ենք միայն գիտակցութիւն....

ՄԵՏԱՔՍԻ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՂԱՐԱԲԱՂՈՒՄ

Սկսած այն ժամանակներից, երբ Եւրոպայի ու Ռուսաստանի գործարանների էժան ապրանքները մեկ մօտ մուտք են գործել կանօնաւորապէս, մեր երկրի տնային արդիւնաբերութիւնների թիւը կամաց-կամաց նուազում է։ Կան արդիւնաբերութիւններ, որոնք բոլորովին անհետացել են, իսկ մի քանիսի արտադրելու ձևը կերպարանափոխվել է։

Մետաքսի արդիւնաբերութիւնը վաղուց գոյութիւն ունի մեր երկրում։ Գիւղացին իր սեփական այգիում պատրաստած բօժօժից թել (filature) է մանել կամ գործուածների կամ վաճառելու համար։ Իր նահապետական ճախարակը սոտվ էր շարժում, որից գոյացած սակաւաթիւ արդիւնքը մեծ արժողութիւն չունէր։ «Ռուչարխի» մետաքսի արդիւնաբերութիւնը դեռ ևս գոյութիւն ունի Ագուլիսի, Նախիջևանի և ուրիշ կողմերում, որը Մարսէլի բօրսայում յայտնի է «հայկական մետաքսի» անունով։

Դեռ 70-որդ թւականներում Շուշում շինվեցաւ մետաքսի առաջին գործարանը, որտեղ մարդու ոյժը տեղի տուեց շոգիի ոյժին։ Տարիների ընթացքում գործարանների թիւը շատանալով, գիւղացիների ոտի մեքենաները անհետացան Ղարաբաղում։ Այժմ գործարանների թիւը հասնում է 18-ի, որոնցից մեկը Շուշում, մնացածները գիւղերում՝ Քարինտակի մօտ—1, Աղնախ—1, Շուշու—1, Կա̃րկաժան—1, Խանքենդի—1, Բալլուջա—2, Աւետարանոց—3, Ղարա-Բուլաղ—1, Թաղլար—1, Տող—2, Հադրութ—1, Ջէբրաէլ—1, Գիշի—1։ Համարեա բոլոր գործարանների ճախարակները պտտում են շոգեմեքենաները, միայն մի քանիսում յարմարեցրած են ջրի անիւներ։ Շոգեմեքենաները ու կաթսաները բերված են Ֆրանսիայից։

Գործարաններում աշխատում է բացառապէս կանանց սեռը, մինչդեռ նուխվում բանւորները գլխաւորապէս տղամարդիկ են։ Ամեն մի գործարանում կան 20-ից մինչև 100 աշխատաւոր, որոնք ստանում են իբրև օրավարձ 15-ից մինչև 30 կ.։ Գործարանը, նայած մեծութեան, տալիս է տարեկան 20-ից մինչև 100 պուդ մաքուր մետաքս, որը վաճառվում է Մարսէլում ու Մոսկվայում։ Վերջին ժամանակներս սկսել են առանձին մեքենաներով թելը հաստացնել (molinage)։

Բօժօժը (բարամա), որից ստանում են մետաքս, իրանք գործարանատէրերը չեն պատրաստում, այլ առնում են գիւղացիներից։ Գիւղացին իր ոյժի համեմատ արդիւնաբերում է 5-ից մինչև 100 պուդ թաց բօժօժ, որը ծախում է 7-ից մինչև 15 րուբլի պուդը. թաց բօժօժը չորանալով, տալիս է 3 պուդին 1 պուդ։

Բացի գործարանատէրերից (բոլորը հայեր են) բօժօժ առնում են և վաճառականներ, որոնք ուղարկում են ծախելու գլխաւորապէս Ֆրանսիա։ Համարեա ամեն տարի, ամառվայ սկզբներին, վաճառականները, երբ ցրվում են գիւղերը բօժօժ գնելու, դաշինք են կապում իրար հետ, որ ամենքը միմիայն մի նշանակված գնով առնեն բօժօժը գիւղացիներից և ոչոք իրաւունք չունենայ նշանակված գինը բարձրացնել։ Բայց բարեբաղդաբար ո՛չ ոք իր տուած խօսքը չէ կատարում. սկսում են իրար «ջիգրու» թանգ գնել։ Պատահում է, որ բօժօժը աւելի թանգ են առնում, քան թէ արժէ Մարսէլի բօրսայում։ Այդպիսի անմիտ մրցման հետևանքն այն է լինում, որ գործարանները վնաս են անում և կամաց-կամաց խափանվում են։ Շուշում 3 գործարանից մէկն է մնացել, իսկ գիւղերում շատերի դրութիւնը վըտանգաւոր է։

Ապրանք գնելիս կամ ծախելիս, քան թէ աններելի ու հակակրելի միջոցների դիմելու, լաւ կը լինէր, որ մեր գործարանատէրերը ջանային որքան կարելի է իրանց գործարանները կատարելագործել, գիտութեան արդիւնքները զանց չանել, բանւորների վիճակը լաւացնել (Շուշում փորձեցին կարդալ ու գրել սովորեցնել բանւորուհիներին,—չաջողվեց)։ Այն ժամանակ, մենք համոզված ենք, նրանք աւելի արդիւնք կը ստանան, քան թէ այժմեան «արդար ու անարդար» վաստակը։ Իսկ մեր գիւղատնտեսների (և գործարանատէրերի) ուշադրութիւնն ենք դարձնում գիւղացիների բօժօժի արդիւնաբերութեան վրա, որը մի և նոյն դրութեան մէջ է, ինչ որ կար հարիւր տարի սրանից առաջ։

Թողնելով գործերի դրութիւնը այժմեան վիճակի մէջ, շատ դժուար է, որ մեր երկիրը կարողանայ դիմանալ Իտալիայի ու Սիրիայի մետաքսի արդիւնաբերութեան մրցման։

***

ՆԱՄԱԿ ՆԵՐՔԻՆ-ԱԽՏԱՅԻՑ

Օգոստոսի 22-ին

Շատ ժամանակ չէ, որ տարածվել են Ներքին-Ախտայի և մի քանի գիւղերի երեխաների մէջ «կարմրուկ» և «ծաղիկ» հիւանդութիւնները, որոնք անգթաբար զոհ են տանում մանուկներին, թողնելով իրանց ծնողների սրտերի մէջ յաւիտենական ցաւ։ Այս վարակիչ հիւանդութիւնները կուրացրին նաև շատերի աչքերը և կը կուրացնէին համարեա բոլորին էլ, եթէ այդ ցաւերի առաջն առնելու համար գործ չը դնէին հետևեալը՝ այսինքն, չը լուանային հիւանդների (մանաւանդ կարմրուկ հանողների) աչքերը տաքացրած ջրով օրական 2 և 3 անգամ։ Այս միայն եղաւ կուրանալուց ազատիչ դարմանը։ Յիշեալ հիւանդութիւններից այնքան մահաբեր կերպով չէ ազդում «ծաղիկը», որքան ներգործում է «կարմրուկը»։ Հիւանդացող, մեռնող այդ դեռահաս թըչ-

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Մարդկային կեանքի առաջին, անասնական շրջանում, երբ մարդիկ շատ բանով դեռ նման էին միւս կենդանիներին, բարոյականութիւնը իր բուն մտքով գոյութիւն չունէր։ Կային լոկ հասարակական ինստինկտներ, որոնք երբեմնապէս ընդունում էին բարոյականութեան թեթև կերպարանք։ Այս ժամանակի մարդը չունէր ոչ մի յատկութիւն, որի մէջ երևար «Աստուծու պատկերը և նմանութիւնը»։ Նրա վերաբերութեամբ շատ ճիշդ կարելի է ասել Հօբսի երևելի խօսքերը. homo homini lupus (մարդը մարդու համար գայլ է)։ Եւ իրաւ, մեր զաղանակերպ նախնիքը, իրանց բոլոր մտքերով ու զգացմունքներով, համարեա չէին զանազանվում այն միւս կենդանիներից, որոնց հետ ապրում էին շատ մօտիկ յարաբերութիւնների մէջ։ Սրան ամենալաւ ապացոյց կարող է լինել այժմեան վայրենիների կեանքը և բնաւորութիւնը։ Լետուրնօ առաջ է բերում շատ ճանապարհորդների հաղորդած տեղեկութիւններ, որոնք միաբերան հաստատում են, որ Աւստրալիայում ներկայումս «կնոջ միսը ամենասիրելի կերակուրներից մէկն է» և հէնց այդ պատճառով էլ այնտեղ կանայք երկար չեն ապրում...

Մարդակերութիւնը ամենից շատ տարածված է Պօլինէզիայի չը կազմակերպված, անիշխանական ցեղերի մէջ։ Երեխայի միս ուտելը մի հասարակ և ամենօրեայ բան է այնտեղ։ Պօլինէզիական մի ցեղի առաջնորդը, Ռակի-Ռակի անունով,-հպարտանում է ասելով, որ կեանքի մէջ 900 երեխայ է կերել.... Այսպիսի գազանային յատկութիւններ նշմարվում են նոյնպէս Հրային երկրի, Նոր Կալեդօնիայի, Աֆրիկայի և Ամերիկայի վայրենիների մէջ։

Բացի մարդակերութիւնից, «անասնական» շըրջանը ունի դարձեալ շատ յատկութիւններ, որոնք միանգամայն կապված են մարդակերութեան ոգու հետ։ Ամենից նշանաւոր և աչքի ընկնող է այստեղ՝ կնոջ ստոր, արհամարհված դրութիւնը։ Մշտական և անընդհատ գոյութեան կռւի մէջ, որ այստեղ կատարվում է ճշմարիտ գազանային խստութեամբ, թոյլ և անպաշտպան էակները յաղթվում, ոչնչանում են անդադար։ Ծերացած ու հիւանդոտ մարդկանց, երեխաների կեանքը ենթարկված է մշտական վտանգների, մահուան.... կինը, որպէս աւելի թոյլ արարած, սովորաբար ճնշվում, արհամարհվում է վայրենիների մէջ՝ ամենախիստ և անգութ կերպով։ Այս դէպքում սկզբնական մարդը անհամեմատ ստոր է համարեա բոլոր կենդանիներից։ Մինչդեռ աղաւնին այնքան փափուկ և քնքոյշ սիրով կապված է իր սիրելիի հետ, մինչդեռ Նոր-գվինեական մի որ և է Amblyornis inartata իր հոգատարութիւնը հասցնում է մինչև այն աստիճան, որ սիրային ոգևորութիւնների ժամանակ, անուշահոտ գոյնզգոյն ծաղիկներից անկողին է պատրաստում իր ընկերուհու համար, փայլուն քարերով ու խեցիներով շրջապատում է նրա բնակարանը՝—աւստրալիացի թշուառ կինը ստիպված է ամենայն օր քաշ գալ անտառների մէջ իր ամուսին-տիրոջ ետևից, տանելով իր թոյլ ուսերի վրա որսորդական ծանր գործիքներ ու պարագաներ։ Սեռական յարաբերութիւնների մէջ նոյնպէս այդ «բնութեան զաւակները» չափազանց պարզ և բացարձակ են վարվում իրար հետ.... Մերկութիւնը ոչոքի չէ վրդովում, ազգակցութեան և մօտիկ արիւնակցութեան վրա ամենևին ուշադրութիւն չեն դարձնում.... Եւ ահա այդ տեսակ սեռական կոպիտ յարաբերութիւններից, այս կատարեալ անբարոյականութեան հողի վրա, ժամանակների ընթացքում՝ բուսել ու զարգացել է այն քնքոյշ ծաղիկը, որ կոչվում է սեռական ամօթխածութիւն՝ տղամարդկանց և կանանց մէջ։

Հետաքրքիր է՝ թէ ինչ կերպ և ինչ պայմանների մէջ կարողացել է զարգանալ այդ նուրբ և փափուկ զգացմունքը։

Շ. Լետուրնօ այդ երևոյթը բացատրում է հետևեալ կերպով։ Սեռական ողջախոհութիւնը, որից հետևաբար առաջացել է և ամօթխածութեան զգացմունքը, ամենից առաջ երևացել է մարդկութեան մէջ այն ժամանակ, երբ անխտիր, հասարակական ամուսնութիւնը (коммунальный бракъ) տեղի է տուել բազմակնութեանը, երբ կանայք, ընդհանուր հասարակական սեփականութիւնից, դառել են առանձին մարդկանց սեփականութիւն։ Այս փոփոխութեան սկզբում, ի հարկէ, կինը շարունակ «դաւաճանում էր» իր հարստահարողին և այն էլ ամենապարզ, բացարձակ կերպով։ Կնոջ անհաւատարմութիւնը հաճելի չէր նորա տղամարդու համար և այս վերջինը խիստ միջոցներով խրատում, սանձահարում էր նորան։ Տղամարդուց ստացած, երբեմն սաստիկ ծանր, խրատները խորը և անմոռանալի հետքեր էին թողնում կնոջ ուղեղի մէջ և այդ ուղեղային փոփոխութիւնը հետզհետէ զարգանալով, ժառանգաբար անցնում էր կանանց հետևեալ սերունդներին։ Այսպիսով սեռական չափաւորութիւնը, եր-

ւաններ լինում են մէկից ոչ աւելի մինչև հինգ տարեկան հասակում։ Կան այնպիսի ծնողներ, որոնք ունեն այժմս մէկ կամ երկու այս ցաւերով տապակվող երեխաներ, տարաբաղդաբար և հողին աւանդ տուած նս ունեն մէկը կամ երկուսը, որոնք մի և նոյն ժամանակ զոհ են գնացել այդ հիւանդութիւններին։ Պատահեց, որ հայրերը, որոնք քանի օր առաջ թողել են տանը իրանց զաւակներին բոլորովին ողջ և առողջ, և գնացել հանդը քաղելու իրանց հացահատիկները, քանի օրից յետ վերադառնալով տուն՝ այլ ևս կենդանի չեն գտել իրանց մանուկներին։

Ինչպէս յայտնի է, տեղացիները բացի հողագործութիւնից չունեն ուրիշ պարապմունք, չը գիտեն մի որ և է թեթև արհեստ և չունեն ոչ մի կողմից ուրիշ եկամուտ. Նրանք միայն գիտեն հող մշակել, վարել, ցանել, քաղել և կալսել։ Այս գործը մեզ յայտնի է, որ ոչ մէկ մարդով առաջ կը տարվի, և ոչ երկուսով, այլ այս ծանր արհեստին հարկաւոր է պարապեցնելու մի խումբ մարդիկ, մի ամբողջ գերդաստան, որը բաղկացած կը լինի 4—8 հոգուց։ Այժմ նրանք, որոնք չունեն այդ գերդաստանը, իրանք ևս ծերացած են, անկարող են այդ ծանր արհեստով պարապել. արդեօք ինչով պիտի կառավարվեն, ինչով, կամ որտեղից պիտի ճարեն իրանց ապրուստը, և ինչպէս պիտի լինի նրանց վիճակը։

Ախտա գիւղում և իր բոլոր շրջակայ գիւղերում արդէն սկսել են քաղել-կալսել հացահատիկների բոյսերը. դժբաղդաբար տեղացիք (իրանց սաստծին համեմատ) չեն ստանում այնքան հաց, որքան յոյս ունէին ստանալու այս տարվայ պտղաբերութեանը նայելով։ Վնասները, ինչպէս յայտնի է, կարկտից էին։ Կարկուտը, անդադար եկող անձրևները և երբեմն արևմտեան տաք քամիները՝ փչացրին հացի հունձերը։ Կարկուտը նաև շատ վնասներ է հասցրել հետևեալ վեց գիւղերին՝ մալականների Կոնստանտինօվկա և ռուսաց Նիժնայա-Ախտա և հայերի Աղփարա, Ներքին-Ախտա, Վերին-Ախտա և Թեղխարաբ գիւղերին։ Իսկ, ինչպէս երևում է, Սուխոյ-Ֆօնտան և Նիկօլաևվկա աւված մալականների գիւղերի հացերը, որոնք 12—17 վերստ հեռաւորութեան վրա են վնասված գիւղերից, այս տարի Դարաչիչագի կողմերի բոլոր գիւղերի հացերից լաւ են, այնպէս որ ոչ մի ժամանակ այս տարվայ բերքի չափ չեն ունեցել։ Դարաչիչագը ունի այժմ 30 գիւղերից աւել, բայց այս գիւղերից կարող եմ ասել, 20 գիւղերը չունեն ոչ մի պարտէզ և չը գիտեն պարապել պարտիզպանութեամբ. զուրկ են տնային բոլոր բանջարեղէն պիտոյքներից, այլ նրանց միակ յոյսն է մնում գարին ու ցորենը։ Եւ այս գիւղերի թւում կան մի քանի գիւղեր, որոնք շատ նեղութիւն են քաշում ջուր չունենալու պատճառով։ Սրանք ջուր են կրում սայլերի վրա դրած տակառներով, 1—6 վերստ հեռու ձորերով հոսող Հրազդան գետից։

Ե. Ս.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Правитель. Вѣстн.» լրագրի մէջ կարդում ենք որ օգոստոսի 23-ից Բարձրագոյն շնորհակալութիւն է յայտնված ներքին գործերի մինիստրութեան խորհրդի անդամ Գիրսին։

—

Թիւրքաց Հայաստանից մեր ստացած մասնաւոր նամակներից տեղեկանում ենք, որ Բագրեւանդ (Ալաշկերտ) գաւառի Վաղարշակերտ գիւղաքաղաքի շրջակայքում քիւրդ ցեղերը սկսել են նորից իրանց ասպատակութիւնները հայոց ազգաբնակութեան մէջ։ Օրերումս Մանզգկերտում մի քիւրդ գլխաւոր իր ուղեկիցներով յարձակվելով հայոց մի տան վրա, բռնութեամբ տարել է մի հայ աղջիկ։ Քիւրդը ամհետացել է աղջկայ հետ, իսկ հայերը հեռագրով գանգատ են ուղարկել պատրիարքարան։

—

Մեզ գրում են ԿԱՂԶՈՒԱՆԻՑ որ այդտեղի երկսեռ դպրոցները ցաւալի դրութեան մէջ են. տակաւին ուսուցչական խումբը կազմակերպված չէ։ Ժողովուրդն էլ երկու կուսակցութիւնների է բաժանված, որոնցից իւրաքանչիւրը աշխատում է որ իր ցանկացած տիրացուն ուսուցիչ նշանակվի։ Ժողովրդի կուսակցութիւնների պատճառով դպրոցն էլ անմխիթար դրութեան մէջ է։

—

Մեզ գրում են ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ հետևեալը։ «Տեղիս երկսեռ ուսումնարանների հոգաբարձու Մաթէոս Աֆրիկեան երկար տարիներ նոյն ուսումնարանների մէջ իր ունեցած բազմաթիւ աշխատութիւնների համար անցեալ ամսի 20-ին ստացել է Կաթողիկոսից մի կօնդակ, որով նշանակվում է յիշեալ ուսումնարանների պատւաւոր հոգաբարձու։ Աֆրիկեան բացի հոգաբարձութեան պաշտօնից նաև քաղաքային դէպուտատի պաշտօնը խղճմտաբար է վարում»

—

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ մեզ գրում են, որ այս օրերս Քեարիմբեանդ հայաբնակ գիւղի արօտատեղում անյայտ չարագործները յարձակվելով նոյն գիւղի հովիւների վրա, տարել են նրանցից 22 հատ ձի։

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են։ «Օգոստոսի 25-ին տեղիս կլուբի դահլիճում թատրօնական ներկայացում կար յօգուտ տեղիս հայոց Բարեգործական ընկերութեան։ Դահլիճի կէսը դատարկ էր և նոյն իսկ այդ ժամանակ դահլիճին հարևան սենեակում նստած էին մեր հարուստներից շատերը և թուղթ էին խաղում։ Այդ թուղթ-խաղացողներից շատերը նոյն ընկերութեան անդամներ են»

—

Երէկ մեզ աջողվեցաւ այցելել ԹԻՖԼԻՍԻ Մուշտայիդ կոչված այգիում շերամապահութեան նոր կառուցված օրինակելի կայարանը։ Ինքն շինութիւնը շատ գեղեցիկ է և ճաշակով կառուցված է. նա բաղկացած է չորս սենեակներից և երկրորդ յարկում շինված մի պավիլիօնից։ Ներքևի յարկում շերամը կը պահվի, իսկ պավիլիօնում և բալկօնի վրա սերմը կը մաքրվի։ Առ այժմ շերամապահութիւնը դեռ ևս չէ սկսվել յիշեալ կայարանում, բայց շինութեան ստորին յարկի մեծ դահլիճը բօժօժի այլ և այլ տեսակների կատարեալ ցուցահանդէս է ներկայացնում։ Շինութեան չորս կողմը պարտէզ է շինված և թթենի ծառեր են տնկված։ Կայարանի կառավարիչ նշանակված է պ. Շավրօվ։

—

Մենք լսում ենք որ այս օրերս աւարտվեցաւ Թիֆլիսում, Ց. Մարտիրոսեանի տպարանում, դօկտօր Աբիսողոմ Յովհաննիսեանցի «Ռուս-հայոց» բառարանի առաջին հատորի տպագրութիւնը (A տառից մինչև H տառը)։ Բառարանը շատ ընդարձակ է և տպված է մանր տառերով։ Ռուսահայերը մինչև այժմ ունենալով միայն Երեցփոխեանի անպէտք բառարանը, մի օրինաւոր ռուսերէն-հայերէն բառարանի կարիքը շատ զգալի էր ամենքի համար։ Յովհաննիսեանցի բառարանի լոյս տեսնելը ուրախութեամբ կընդունվի ամենքից, սակայն ցաւալի է որ իր այդ յարգելի աշխատութիւնը պ. Աբիսողոմ Յովհաննիսեանց տպագրել է միայն 1,200 օրինակի քանակութեամբ։ Ունենալով 200 բաժանորդ, յօրինողը միջոց կունենայ ծախու տալ միայն 1000 օրինակ իր բառարանից, իսկ հազար օրինակ մի այնպիսի անհրաժեշտ գրքի, ինչպէս «Ռուսերէն-հայերէն» բառարանն է՝ մի քանի ամսվայ մէջ կը ծախվի և յօրինողը ստիպված կը լինի նոյն հատորի նոր տպագրութեան ձեռնամուխ լինել։

—

Մենք լսում ենք որ շուտով բացվելու է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ մի նոր մասնաւոր ուսումնարան (պանսիօն)։ Այդ պանսիօնը բաց անելու է պ. Աւետիք Տէր-Յակոբեանց, որը Նազարեանցի ժամանակ Ներսիսեան դպրոցում իր ուսումը աւարտելուց յետոյ, ուղարկվել էր Սանասարեանցի հաշւով Պետերբուրգի Ուսուցչական Ինստիտուտը։ Այդտեղ ուսում աւարտելուց յետոյ Տէր-Յակոբեանց երկու տարի Ղարաբաղի թեմական տեսչի օգնական է եղել և այնուհետև չորս տարի Ներսիսեան դպրոցում ուսուցչութիւն է վարել, որի ժամանակ հրատարակել է աշխարհագրութիւնից մի քանի ձեռնարկներ։ Դրանից յետոյ, դարձեալ Սանասարեանի հաշւով, ուղարկվել է Գերմանիա, որտեղ մանկավարժութիւն է սովորել Հալբերշտատի մէջ, յայտնի Քեռ մանկավարժի մօտ։ Թէ Գերմանիայում և թէ եւրոպական այլ երկիրներում մանկավարժութիւնը ուսումնասիրելուց յետոյ, վերադարձած լինելով Կովկաս, Տէր-Յակոբեանց վերջին երեք տարին պահում էր մի մասնաւոր ուսումնարան Նուխի քաղաքում։

—

Օգոստոսի 26-ից մեզ գրում են ՇՈՒՇՈՒՑ հետևեալը։ «Ահա քանի մի օր է արդէն որ անձրևային եղանակ է լինում։ Պէտք է գոհ լինել այդպիսի եղանակից, որովհետև մեր փողոցների աղբը անձրևը քշեց, տարաւ. հակառակ դէպքում մեր փողոցները երբէք չէին մաքրվի աղբից»

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են որ օգոստոսի 25-ին Բարեգործական Ընկերութեան օգտին տուած թատրօնական ներկայացումից զուտ արդիւնք գոյացաւ 130 րուբլի։

—

Մեզ գրում են ՇՈՒՇՈՒՑ հետևեալը։ «Մեր կողմերի թափառական թուրք ցեղերը, նայելով եղանակին, մարտ, ապրիլ և մայիս ամիսներին Արաքսի կողմերից գալիս են մեր սարերը, այդտեղ իրանց հօտերը արածացնելու համար, իսկ օգոստոսին և սեպտեմբերին դարձեալ յետ են գնում իրանց տեղերը։ Որովհետև այդ թափառական ցեղերը, թէ սար գնալիս և թէ յետ դառնալիս, անցնելով հայ գիւղերի մօտով՝ տաւար ու ոչխար են գողանում և մինչև անգամ սպանութիւններ գործում, այդ պատճառով ցանկալի է որ թէ գիւղական և թէ քաղաքային վարչութիւնները աւելի ուշադրութիւն դարձնէին այդ ցեղերի վրա և աւելի խիստ կերպով վերահսկէին նրանց արած իւրաքանչիւր քայլի վրա։ Ուղիղ այժմ, օգոստոսի վերջը և սեպտեմբերի սկզբներում այդ թափառական ցեղերը սարերից վերադառնում են դէպի Արաքսի տափարակ դաշտերը»

—

Պ. Յովհաննէս Նազարեանց խնդրում է մեզ յայտնել որ նրա «Հայոց լեզուի ուսուցիչ» գրքի երկրորդ տարին այս օրերս լոյս տեսաւ երկրորդ տպագրութեամբ, հիմնովին փոփոխված։ Գրքի գինն է 35 կոպէկ։ Նոյն հեղինակի միւս դասագրքերը գործածող ուսուցիչները կարող են յիշեալ դասագրքից մի մի օրինակ ստանալ ձրիաբար, ուղարկելով հեղինակին իրանց հասցէն, իսկ պ. Նազարեանցի միւս դասագրքերը չը գործածող հայոց լեզուի ուսուցիչները, որոնք կը ցանկանային ծանօթանալ նոր հրատարակված գրքոյկի հետ, կարող են ուղարկել 20 կոպէկի փօստային մարկա հետևեալ հասցէով. Тифлисъ, Авлабаръ, учителю Ованнесу Назарянцу.

—

ԹԻՖԼԻՍԻ նահանգական դատարանում այսօր քննվելու է տիկին Նիկիֆօրօվայի գործը, որը մեղադրվում է պօրուչիկ Պէկարսկուն սպանելում։ Կանանց և անչափահասներին արգելված է դատարանի դահլիճի մուտքը գործի քննութեան ժամանակ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՇՎԷՅՑԱՐԻԱՑԻՑ

—

Ցիւրիխ, 28/16 օգոստոսի

Եկաւ վերջապէս այն օրը, որին Ցիւրիխի կրթված հասարակութիւնը ոգևորված սպասում էր. այդ օրն էր օգոստոսի 13/11-ը, երբ այստեղ տեղի էր ունենալու առաջին միջազգային ժողովը, որի խորհրդածութեան նիւթն էր դպրոցական արձակուրդների գաղթականութիւնները։

Դեռ մինչև 1876 թւականը, ոչ մի երկրում կազմակերպված կերպով իրականութիւն չէր ստացել այն գեղեցիկ և մարդասիրական միտքը, այն է ուսումնարանական արձակուրդներին բոլոր թուլակազմ և վատառողջ երեխաներին, որոնք զուրկ են իրանց առողջութիւնը վերականգնեցնող ամեն անհրաժեշտ միջոցներից, ուղարկել ամառվայ արձակուրդներին առողջապահական պայմաններով յայտնի ամարանոցներ, հեռացնել այդ դռնաթափ մանուկներին նեղ փողոցների վատառողջ մթնոլորտից, տանել նրանց բնութեան գիր-

---

կար ժամանակների ընթացքում, դառնում է կնոջ համար, որպէս մի բնածին յատկութիւն, իր տղամարդուն հաւատարիմ լինելու գաղափարը ստիպում է նրան հեռու մնալ ուրիշ տղամարդերից և չունենալ նոցա հետ սեռական յարաբերութիւններ։ Հետզհետէ ամուսնական խորութիւնը այնքան զարգանում է կանանց մէջ, որ, նոցա համար, ուրիշ տղամարդկանց հետ սիրային որ և է յարաբերութիւնը թվում է որպէս մի անվայել և յանցաւոր գործողութիւն։ Վերջապէս առաջ է գալիս և ամօթխածութեան զգացմունքը՝ նախ կանանց և ապա նոյնպէս և տղամարդկանց մէջ։ Այս է ամօթխածութեան առաջանալու պատմութիւնը։

Բացի սեռական չափաւորութիւնից՝ այս մի և նոյն փազիսում առաջ է գալիս և սկսում է զարգանալ մարդկանց մէջ՝ սեփականութեան, մասնաւոր ստացուածքի գաղափարը։ Հարստութեան կամ աշխատանքի սեփականութիւնը, իր զարգացման ընթացքում, ենթարկվել է նոյնպիսի փոփոխութիւնների, ինչ որ կնոջ և տղամարդու ամուսնական յարաբերութիւնները։ Ինչպէս որ կինը ամենից առաջ հասարակական, ընդհանուր սեփականութիւն էր կազմում, նոյնպէս էլ հարստութիւնը և, առհասարակ, բոլոր կենսական պիտոյքները պատկանում էին ամբողջ հասարակութեանը։ Մասնաւոր, առանձին սեփականութիւնը անհասկանալի էր մարդկանց համար։ Միայն երկար ժամանակներից յետոյ՝ առաջ է գալիս և մասնաւոր սեփականութիւնը, որից յետոյ քիչ-քիչ սկսում է զարգանալ մարդկանց գլխի մէջ երկու միմեանց հակառակ բարոյական հասկացողութիւն՝—գողութեան և ազնւութեան գաղափարները։ Ի հարկէ, սկզբում, դեռ շատ դժուար էր մարդկանց համար ճշդութեամբ հետևել այդ բարոյական պահանջմունքներին. մասնաւոր սեփականութիւնը շարունակ ենթարկվում էր գողութեան և աւազակային կողոպտումների, որոնց հետևանքը և լինում էր արժանաւոր պատիժ, սպանութիւն և այլն։ Այսպիսի ճնշումների շնորհով միայն հետզհետէ կարողացաւ ամրանալ ու հաստատվել մարդկանց մէջ «իմ» և «քո» բառերի ճշմարիտ նշանակութիւնը, կարողացան մարդիկ հասկանալ, որ ուրիշի սեփականութիւնը միշտ մնալու է անձեռնմխելի և ազատ։

Ամփոփելով այս բոլորը՝ մենք տեսնում ենք, որ բարոյականութեան առաջին փազիսում՝ տիրապետող և իշխող զօրութիւնը կազմում է ֆիզիկական կոպիտ և վայրենի ոյժը՝ իր սկզբնական և պարզ եղանակով։ Սակայն, բացի դորանից, մարդոց մէջ սկսում են քիչ-քիչ որոշվել և մի քանի բարոյական սկզբունքներ, որոնց շնորհիւ հետզհետէ մարդիկ կարողանում են ըմբռնել հասարակական կեանքի գլխաւոր, հիմնական պայմանները։ Մարդկանց մէջ սկսում են զարգանալ տնտեսական-սօցիալական գլխաւոր և պարզ ինստինկտներ։

Սորանից յետոյ, երկրորդ շրջանում, որ կոչվում է վայրենական, մարդկանց գազանային բնազդումները քիչ-քիչ սկսում են մեղմանալ, հասարակական յարաբերութիւնները սկսում են համեմատաբար, աւելի և աւելի փափկանալ։ Այս շրջանում մարդիկ, թողնելով իրանց նախնի որսորդական զբաղմունքը, սկսում են պարապել խաշնարածութեամբ և առանձին խմբերով, օրդաներով թափառում են երկրի զանազան կողմերում։ Առաջին շրջանի գլխաւոր յատկանիշը, մարդակերութիւնը այստեղ քանի գնում անհետանում է, թողնելով իր ետևից հազուագիւտ նշաններ, երբ մարդիկ, հանդիսաւոր տօնախմբութիւնների ժամանակ, իրանց գերիներից մի քանիսին սպանում էին աստուածների առաջ և այդ միսը բաժանում էին իրար մէջ, որպէս կրօնական մի ծէս, արարողութիւն... Հասարակական բարք ու վարքը նշմարելի կերպով փափկանում է՝ թէև, դարձեալ, մարդու կեանքը և անձնաւորութիւնը շատ ստոր և աննշան գնահատութիւն է վայելում։ Ստրկութիւնը առաջին և գլխաւոր պայմանն է այս շրջանի մարդկանց կեանքում։ Ցեղապետը կատարեալ, անպայման իշխան է իր ստորադրեալների վրա, թէկուզ ամենագլխաւոր, կեանքի և մահվան խնդիրների մէջ։ Նոյն բռնակալական իշխանութիւնը վայելում է և տղամարդը իր կնոջ, հայրը իր որդոց և ամբողջ ընտանիքի վերաբերութեամբ։ Իշխանը, բռնաւորը իր ուզածի պէս կարգադրում և սահմանաւորում է ստորադրեալների կեանքը, նրանց երկրաւոր ամբողջ գոյութիւնը։

Վայրենի հասարակութեան մէջ գոյութիւն ունեցող բարոյական սկզբունքները Շ. Լետուրնօ արտայայտում է հետևեալ դրութիւններով։ «Մի՛ գողանար քո բարեկամի ո՛չ ստացուածքը և ո՛չ կինը։ Եղի՛ր քաջ պատերազմի մէջ, որտեղ կարող ես լինել և խստասիրտ։ Սպանութիւն կատարի՛ր, միայն զգոյշ և հաշւագէտ կերպով. քեզանից ուժեղի վրա ձեռք չը բարձրացնես։ Պաշտպանի՛ր այն ցեղը, որին դու վերաբերվում ես. ոչնչացո՛ւր նրա թշնամիներին, սիրի՛ր քո բնակութեան տեղը և եղիր ազգասէր։ Իսկ ամենից առաջ, որ գլխաւորն է, կուրօրէն և անպայման կերպով հընազանդվի՛ր քո իշխանի, քո տիրոջ բոլոր հրամաններին»

(Կը շարունակվի)

կը, բարձր սարերի կենսատու օդում, ուր առողջարար օդը, սնունդը և յարմար բնակութիւնը միացած վերանորոգում են թուլացած կազմուածքը. հետզհետէ գունաթափ և տխուր դէմքերը սկսում են կարմրել և զուարթանալ, յոգնած ու թուլացած անդամները նոր ոյժ ստանալ, և այն երեխան, որը ուսումնարանում դժուարութեամբ էր կարողանում դասընթացքին հետևել և իր ուշադրութիւնը կենտրոնացնել, այժմ գործելու նոր եռանդ և աշխոյժ է ստացել։

Ահա այս միտքն էր, որ առաջին անգամ կազմակերպված կերպով իրականութիւն ստացաւ Շվէյցարիայում և Ցիւրիխն էր, որը առաջին օրինակը տուեց. նրան հետևեցին անմիջապէս շվէյցարական միւս քաղաքները և ապա եւրոպական երկիրները Շվէյցարիայից օրինակ վերցրին։

Այժմ այդ զանազան երկիրներից հաւաքված են այստեղ ուսումնարանական վարչութիւնների կողմից ուղարկված պատգամաւորները, այդ հարցի մասին կայանալի առաջին միջազգային ժողովին ներկայ գտնվելու, այն ժողովին՝ որի նպատակներից մինն է նոյնպէս, գոնէ մի քանի օրով մի յարկի տակ տեսնել կրթութեան գործի բարեկամներին, անձամբ ծանօթանալ և խօսել միմեանց հետ և փոխադարձաբար լրացնել և փոխանակել միմեանց կարծիքներն ու գաղափարները։

Դեռ առաւօտեան ժամը $8^1/_2$-ն էր. հետզհետէ քաղաքային խորհրդարանի սրահը լցվում է ունկնդիր հասարակութեամբ, իսկ արդէն նախասենեակում միմեանց պատահում և ոգևորված խօսում են շվէյցարացի, գերմանացի, ֆրանսիացի, աւստրիացի, բէլգիացի, իտալացի և սպանիացի դաստիարակները և նոր սերնդի սրտաջերմ բարեկամները։ Ժամը 9-ի վերջին զարկը ընդհատեց նրանց խօսակցութիւնը և ամենքը դիմեցին դէպի սրահը։ Նախ՝ ընտրվեցան ժողովին մասնակցող ազգութիւնների պատգամաւորներից մի մի նախագահ. ապա ամբիօն բարձրացաւ շվէյցարական ուսումնարանական մարմնի ներկայացուցիչը, ողջունեց նոր հիւրերին, յայտնեց իր մեծ ուրախութիւնը ասելով. «Ես շատ ուրախ եմ տեսնել հիւրընկալ Շվէյցարիայում միասին հաւաքված նոր սերնդի բարեկամներին, այն թուլակազմ և աղքատ մանուկների ֆիզիքական և հոգեկան կրթութեան մասին հոգացողներին. բարձր քան բոլոր ազգութիւնները՝ կայ միայն մի մարդկութիւն, որի ընդհանուր շահերի համար պէտք է միացած ոյժերով գործել։» Յետոյ կարդացվեցան ժողովին զանազան կողմերից ուղարկված շնորհաւորական հեռագիրներ։ Գերմանական այրի կայսրուհին Ֆրիդրիխը հեռագրել էր հետևեալ բովանդակութեամբ. «Ողջունում եմ հեռուից Ցիւրիխում արձակուրդների գաղթականութեան բարեկամներից կայացած ժողովը և ուրախ եմ առիթ ունենալ իմ շնորհակալութիւնը արտայայտելու այն բոլոր բարութիւնների առիթով, որոնք կատարվում են խնամքի կարօտ երեխաների համար։ Ով այս սուրբ գործին մասնակցում է, թող աջողութիւնը վարձատրէ նրա ջանքը։» Յետոյ սկսվեց ժողովի կանոնաւոր պարապմունքը, որի բովանդակութիւնը կաշխատենք համառօտ կերպով տալ։

Առաջին նստին նախագահում էր շվէյցարական պատգամաւորը. նիւթն էր «Արձակուրդների գաղթականութիւնները։» Ամբիօն բարձրացաւ բժշկապետ Վիսս (Ցիւրիխից), որը խօսեց՝ «Ի՞նչ ազդեցութիւն ունեն արձակուրդների գաղթականութիւնները մանուկների կազմուածքի վրա։» Նա եզրակացրեց իր անձնական փորձերից հետևեալը. անձամբ քննելով այդ գաղթականութիւններին մասնակցող մանուկների կազմուածքը նախ քան ամարանոց գնալը և ապա վերադարձին կրկին քննելով երևում է, որ զանազան հիւանդութիւնների սերմեր, որոնք բուն էին դրել երեխայի կազմուածքի մէջ՝ նրանց հետքը հետզհետէ ջնջվել է. կազմուածքի առողջանալուց զատ, մարմնի ծանրութիւնը նոյնպէս միջին թւով 3—4 ֆունտ աւելանում է. իսկ վերջին տարիներս սկսեցին երեխաների արիւնը հետազօտել, որից երևաց, որ թէ արեան յատկութիւնը դէպի լաւն է փոխվել և թէ նրա մէջ գտնված կարմիր գոյն պարունակող մասնիկների թիւը նշանաւոր կերպով շատացել է, որը արդէն առողջութեան լաւ նշաններից մինն է։

Սրանից յետոյ խօսեց բժիշկ Ունրուհ (Դրէզդէնից). սա նոյնպէս հաստատեց իր նախընթաց դասախօսի մտքերը, ապա առանձին շեշտեց այն մտքի վրա, թէ ինչպէս ընդունված է շատ տեղ՝ կովի կաթը կթելուց անմիջապէս յետոյ հում խմացնել, այդ կարող է այն վատ հետևանքն ունենալ, որ հում կաթի հետ միասին կարող են զանազան հիւանդութեան սերմեր անցնել խմողի մէջ, ուստի այդ վտանգից ապահով լինելու համար լաւ է կաթը նախ եփել և ապա գործածել։

Երկրորդ զեկուցանողն էր ուսուցչապետ Վէյթ (Ֆրանկֆուրտից). նիւթն էր «Ի՞նչ մանկավարժական և բարոյական հետևանքներ ունեն արձակուրդների գաղթականութիւնները»։ Գլխաւորը կախված է նրանից, թէ մանուկների մասին ինչպէս են խնամք տանում, ո՞վ է նրանց վրա հսկողը։ Այս արձակուրդների գաղթականութիւնները, շարունակեց նա, շատ լաւ առիթ են ներկայացնում նոյնպէս մանուկների սիրտն ու հոգին կրթելու, ուր խմբովին երգը, երաժշտութիւնը, ժամասացութեան ներկայ գտնվելը կարող են գլխաւոր դեր խաղալ, զարգացնել մանուկների մէջ որչափ կարելի է ընկերական հոգին, բազմակողմանի առիթ տալ նրանց բնութեան մէջ ապրելու և նրան դիտելու։ Պէտք է մանուկներին արձակուրդների համար բոլորովին դասեր չը տալ, կատարեալ ազատ թողնել նրանց դպրոցական հոգսերից, որպէս զի իրականապէս վայելելով այդ ազատ օրերը, նոր ոյժ և թարմութիւն հաւաքեն՝ իրանց ուսումնարանական պարապմունքները եռանդով կրկին շարունակելու։ Այդ գաղթականութիւնների բարոյական հետևանքներից մինն է նոյնպէս՝ ծնողների վրա ունեցած ազդեցութիւնը, որոնք չեն կարող անզգայ մնալ, տեսնելով ուրիշների դէպի իրանց խնամքի կարօտ երեխաներին ցոյց տուած սէրը և հոգացողութիւնը։ Յետոյ խօսեց բէկտոր Բէզդէրզէն (Բրէմէնից). նա յայտնեց ջերմ ցանկութիւն, որ կանայք նոյնպէս հետզհետէ այս գործում աւելի օգնելով տղամարդկանց՝ մեծ զարկ տուած լինեն այդ ազնիւ գործին։ Ապա կարդացվեցան իտալացի, սպանիացի պատգամաւորների կողմից մանրամասն տեղեկութիւններ իրանց հայրենիքի երեխաների արձակուրդների գաղթականութիւնների մասին։ Կէսօրվայ ժամի 1-ին փակվեց առաջին նիստը։ Ճաշից յետոյ երեք ժամին տեղի ունեցաւ երկրորդ նիստը. նախագահում էր ֆրանսիական պատգամաւորը։ Կարդացվեցան և խօսվեցան մանկական հասակի զանազան հիւանդութիւնների մասին, գլխաւորապէս խուլախտի և ոսկրացաւի։ Անգլիան առաջինն է եղել, որը արդէն անցեալ դարում այդ տեսակ հիւանդ երեխաների համար հիւանդանոցներ էր հիմնել. իսկ այժմ եւրոպական համարեա ամեն երկիրներում նոյն նպատակին ծառայող հիւանդանոցներ կան։ Մինչև երեկոյեան ժամը 5-ը մանրամասն խօսեցան այս նիւթի մասին, որից յետոյ և փակվեց երկրորդ նիստը։ Ապա թէ հիւրերը և թէ հասարակութիւնը դիմեցին քաղաքի գեղեցիկ զբօսավայրը, ուր ինչպէս որոշված էր նախօրոք, ժողովրդական և միջնակարգ ուսումնարանների աշակերտները և աշակերտուհիները իրանց դաստիարակների առաջնորդութեամբ՝ ուսումնարանական զանազան շարժողական խաղեր էին խաղալու։ Զբօսավայրի մի կողմում աշակերտուհիների բազմաթիւ խմբերն էին խաղում, իսկ միւս կողմում տղաներին։ Որչափ գրաւիչ էր նայել այդ մանկական և պատանեկական աշխոյժով լի խմբերի բազմատեսակ խաղերին, որոնց համար որոշված $1^1/_2$ ժամ ժամանակամիջոցը շատ արագ սլացաւ։

Հետևեալ օրը կայացաւ ժողովի երրորդ նիստը. նախագահում էր գերմանական պատգամաւորը։ Օրվայ նիւթն էր «ուսումնարանական առողջապահութիւն և մանկական ապաստարաններ՝ ընտանեկան խնամքից և վերահսկողութիւնից զուրկ մանուկների համար»։ Բժշկապետ Հաաբ (Ցիւրիխից) խօսեց ուսումնարան յաճախող մանուկների աչքերի հետազօտութեան մասին։ Երեխաների աչքերը, նախ քան ուսումնարան մտնելը, հարկաւոր է զննել, որովհետև շատերի աչքերը հէնց սկզբից ներքին կանոնաւոր կազմութիւն չունեն։ Շատ ծնողներ վերագրում են երեխայի վատ սովորութիւններին՝ եթէ նա մի բան նայելիս միշտ գլուխը մի կողմն է ծռում և չեղ նայում առարկային, կամ թէ գլուխը բոլորովին խոնարհեցնում է դէպի նայելի առարկան. այն ինչ՝ դրանք ունեն իրանց ներքին պատճառները, ուստի թէ ուսումնարանում և տանը այդպիսի երեխաների աչքերի մասին հէնց սկզբից հոգացողութիւն ունենալու համար, աչքերի քննութիւնը անհրաժեշտ է, որի համեմատ և կարելի է ակնաբուժական յարմար միջոցները գործ դնել։ Առաջ կարծում էին, որ երեխաների տեսողութեան տկարանալու. միակ պատճառը ուսումնարանն է, բայց այժմ՝ շնորհով ուսումնարանական լաւ կազմակերպութեան, բժշկական ճիշդ հետազօտութիւններից երևում է, որ այդ ժամանակամիջոցում շատ չնչին փոքրամասնութեան տեսողութիւնն է թուլանում։ Կարճատեսութիւնը և առհասարակ աչքերի աննկանօն կազմութիւնը, փաստերից երևում է, որ կարող են նոյնպէս ժառանգական լինել։

Սրանից յետոյ կարդացվեցան զանազան զեկուցումներ խնամքի և հսկողութեան կարօտ մանուկների ապաստարանների մասին, մի առ մի ցոյց տալով այն անթիւ օգուտները, որ այդպիսի հիմնարկութիւնները տալիս են մանուկներին և պատանիներին, հեռու պահելով նրանց փողոցային կեանքից, որոնց ծնողները օրական ապրուստի համար դուրսը աշխատելով, կամ ուրիշ որևէ պատճառներից ստիպված, թողնում են իրանց երեխաներին տանը կամ փողոցում առանց հսկողութեան. ուստի այդ ապաստարանները ամեն կերպով հոգալով այդ երեխաների և պատանիների ֆիզիկական և հոգեկան կարիքների մասին՝ կատարում են մի մարդասիրական գործ, որով և ծառայում են հասարակութեան ընդհանուր բարօրութեան։

Կէսօրից յետոյ փակվեց ժողովի երրորդ և վերջին նիստը, թողնելով նախագահներից կազմված յանձնաժողովին որոշելու՝ թէ քանի՞ տարուց յետոյ և թէ ո՞րտեղ կայանալու է նոյն նպատակի երկրորդ միջազգային ժողովը։

Այդ օրը քաղաքի հիւրանոցներից մինում հիւրերի համար ճաշ էր պատրաստված. իսկ երեկոյեան Ցիւրիխի ծովակի վրա տեղի ունեցաւ այսպէս կոչված «վենեցիական գիշեր», որին մասնակցում էր քաղաքի հասարակութեան մեծ մասը։ Անթիւ մակոյկներ լուսաւորված գոյնզգոյն լապտերներով՝ թիավարում են դէպի շքեղ զարդարված շոգենաւը, որը այժմ հիւրասիրել է Ցիւրիխի այդ օրվայ հիւրերին, ուր և նուագում է ընդհանուրի բաւականութեան համար զինուորական երաժշտութիւնը։ Ահա շոգենաւը սկսում է առաջ խաղալ, իսկ նրա գնացքին հետևում են ամեն կողմից հազարաւոր մակոյկներ։ Ջով գիշերում, խաղաղ լճակի մակերևոյթի վրա՝ լուսավառութիւնը, երաժշտութիւնը, երգը փոխարինում են մինը միւսին։ Այսպէս շարունակվեց մի քանի ժամ, որից յետոյ ամեն ոք վերադարձաւ հանգստանալու՝ կրելով իր սրտում այդ օրվայ քաղցր յիշատակները։

Վ. Յ.

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 31 օգոստոսի։ Պետերբուրգի զինուորական շրջանի և գվարդիայի զօրքերի գլխաւոր հրամանատարի օգնական գեներալ-ադիւտանտ Կօստանդա Մոսկվայի զինուորական շրջանի զօրքերի հրամանատար է նշանակված։ Սուրբ Աղէքսանդր Նեվացու երէկվայ տօնը և Թագաւոր կայսրի անուանակոչութեան օրը Պետերբուրգում տօնվում էին սովորական հանդիսաւորութեամբ։ Աղէքսանդրո-Նեվսկայա մենաստանում եղած պատարագին և մաղթանքին ներկայ էին՝ Պետերբուրգում և նրա շրջականերում գտնվող Բարձրագոյն Անձինքը, պետական խորհրդի անդամները, սենատօրները, գեներալները, օֆիցէրները և պալատական ու քաղաքացիական ուրիշ աստիճանաւորները։ Օգոստափառ Տօնակատարին երկար տարիներ մաղթելու ժամանակ Պետրոպավլովսկայա ամրոցից կատարվեցաւ կայսերական թնդանօթաձգութիւնը. քաղաքը զարդարված էր դրօշակներով. Նեվսկի-պրօսպէկտի և ուրիշ փողոցների վրա պատուհաններում դրված էին Նոցա կայսերական Մեծութիւնների կանաչով գեղեցիկ զարդարված կիսարձանները. փողոցները լցվեցան զբօսնող ժողովրդով. Նեվա գետի վրա զինուորական և մասնաւոր նաւերը զարդարվեցան դրօշակներով. Ցարիցինեան դաշտի վրա ժողովրդական զբօսանք կար։—Երկուշաբթի առաւօտեան Նոցա կայսերական Մեծութիւնները Թագաւոր կայսրը և Թագուհի կայսրուհին Նօվայա-Պրագայից ուղևորվեցան դէպի զօրախաղերը և վերադարձան կէսօրից յետոյ երեք ժամին։ Նոյն օրն երեկոյեան խէրսօնեան նահանգական զեմստվօի ներկայացուցիչները մի գեղեցիկ արկղիկ մատուցին Թագաժառանգին Կրիվոյ-Ռոգի հանքային հաղթութիւնների նշանները։

ՆՕՎԱՅԱ-ՊՐԱԳԱ, 31 օգոստոսի։ Այսօր ս. Նիկոլայ անունով եկեղեցում արքեպիսկոպոս Նիկօնոր հանդիսաւոր պատարագ մատոյց։ Պատարագին ներկայ էին՝ Նոցա կայսերական Մեծութիւնները, Թագաժառանգը, Մեծ Իշխաններ՝ Գէօրգի Աղէքսանդրովիչ, Վլադիմիր Աղէքսանդրովիչ, Նիկոլայ Նիկոլաեվիչ Աւագը, Նիկոլայ Նիկոլաեվիչ կրտսերը, պրինց Աղէքսանդր Պետրովիչ Օլդէնբուրգսկի, պալատական և զինուորական մինիստրը, Թագաւորի սվիտան, զինուորական իշխանութիւնը և տեղական հասարակութեան տիկինները։ Եկեղեցու առաջ կանգնած էին հրացաններով, համազգեստներով և սպիտակ գլխարկներով դրագունեան գնդերը, որոնք տօնում էին իրանց տօները։ Թագաւոր կայսրը եկեղեցի մտնելուց առաջ անցաւ զօրքի առաջ և բարևեց գնդերին։ Պատարագի վերջանալու ժամանակ եկեղեցու բակում հաւաքվեցան տեղական ազնուականութիւնը, զեմստվօի ներկայացուցիչները, խէրսօնեան նահանգի վօլօստների աւագները, Նօվօ-Պրագայի ուսումնարանի մանուկները, և գեղջկուհիները տօնի հագուստներով։ Նոցա Մեծութիւնները մօտեցան պատգամաւորութիւններին. ազնուականները մատուցին խէրսօնեան նահանգի տեսարանների մի ալբոմ, որ ջրաներկով նկարել է նկարիչ Վիլիէ. զեմստվօի ներկայացուցիչը մատոյց պատուղներ ծաղիկներից շինած կողովով, իսկ աւանապետը—ծաղիկների մի փունջ. ուսումնարանի աշակերտները մատուցին մի ձեռագործ երեսսրբիչ, խէրսօնեան նահանգի վօլօստների աւագները մատուցին աղ ու հաց գեղեցիկ կերպով փորագրված փայտէ սկուտեղով, իսկ գեղջկուհիները տեղական սովորութեան համեմատ մատուցին խուրձի կապոցներ, փաթաթված ռուսական նկար ունեցող անձեռոցիկի մէջ հետևեալ վերնագրով. «Снипъ на сто кипъ Государю на сто литъ». Նոցա Մեծութիւնները ողորմածաբար ընդունեցին նուիրաբերութիւնները. իսկ աղջիկները բոլորն էլ պարգև ստացան մի-մի ոսկի։ Եկեղեցուց Նոցա Մեծութիւնները դուրս եկան հրապարակը և եկեղեցական հանդիսից յետոյ, հանդիսաւոր կերպով անցնող զօրքերին Թագաւորական շնորհակալութիւն յայտնելուց յետոյ, գնացին պալատը բոլոր շրջականերից հաւաքված ժողովրդի անընդհատ աղաղակների ուղեկցութեամբ։ Պալատում նախաճաշիկ էր պատրաստված, ուր հրաւիրված էին Նիկօնոր արքեպիսկոպոսը, նահանգապետը, ազնուականութեան ներկայացուցիչը, սվիտայի անձինք, զինուորական իշխանութիւնը և տօնող զօրաբաժինների օֆիցէրները։ Նախաճաշիկի ժամանակ ածում էին զինուորական երաժշտութեան միացած խօրերը։ Երեկոյեան լուսաւորութիւն կար և հրախաղութիւն։

ՎԻԷՆՆԱ, 31 օգոստոսի։ Երէկ ռուսաց կայսրի անուանակոչութեան օրվայ առիթով պալատում հանդիսաւոր ճաշ կար, ուր աւստրիական կայսրը առաջարկեց Օգոստափառ Տօնակատարի կենացը։ Ճաշին ներկայ էին ռուսաց և անգլիական դեսպանութիւնների պաշտօնեաները, Ուէլսի իշխանը, Թագաժառանգ Րուդոլֆ, և ուրիշ էրցհէրցօգներ. ներկայ էին նոյնպէս՝ Կալնօկի, Տաաֆէ և Բաուէր մինիստրները։ Ֆրանց-Յովսէփ կայսրը, Թագաժառանգը և էրցհէրցօգ Կարլ-Լիւդվիգ ռուսական համազգեստներ ունէին հագած ռուսաց շքանշաններով և ժապաւէններով։ Երէկ և եթ աւստրիական կայսրը Ուէլսի իշխանի հետ միասին գնաց Բէլօվայի շրջականերում լինելի զօրախաղերին։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 31 օգոստոսի։ Հիւսիսային-Ամէրիկայի Միացեալ-Նահանգների դեսպանը Բրիւսէլում՝ Տրէճ նոյն պաշտօնով Պետերբուրգ է տեղափոխված։

ՓԱՐԻԶ, 31 օգոստոսի։ Բուլանժեան «Presse» լրագիրը յայտարարում է, որ այժմ Բուլանժէ իր աղջիկներից մէկի հետ գտնվում է Քրիստիանիայում (Նորվէգիայում) և որ նրա ճանապարհորդութիւնը ոչինչ կապ չունի քաղաքականութեան հետ։

ՀՌՕՄ, 31 օգոստոսի։ Մինիստր-նախագահ Կրիսպիին շնորհված է «Աւետումն» անունով իտալական ամենաբարձր շքանշանը։

ՏՈՒՐԻՆ, 31 օգոստոսի։ Երէկ կատարվեցաւ Աօստեան Ամէդէյ դքսի պսակադրութիւնը Լէտիցիա Բօնապարտէ իշխանուհու հետ, ներկայութեամբ իտալական և պորտուգալական թագաւորական զոյգերի, նորահարսի հօր՝ պրինց Նապօլէօնի, իշխանուհի Կլօտիլդայի և Լուի Բօնապարտէ պրինցի։

ՆՕՎԱՅԱ-ՊՐԱԳԱ, 1 սեպտեմբերի։ Օգոստոսի

30-ին Նորին կայսերական Մեծութեանը նուիրաբերութիւն մատուցանողների թւում կար Նովայա-Պրագա գիւղացիների կողմից մի պատգամաւորութիւն աղ ու հացով: Երեկոյեան աւանի բոլոր փողոցները լուսաւորված էին և զարդարված էին ծաղիկներով: Բարձրագոյն ճաշի ժամանակ ածում էր զինուորական երաժշտութիւնը, իսկ ճաշի վերջը պալատի առջև եղած հրապարակի վրա հրախաղութիւն կար Նոցա Մեծութիւնների և Թագաժառանգի վենզէլներից կազմած դէկորացիայով: Հրախաղութիւնից յետոյ Նօվօ-Պրագայի երկդասեան ուսումնարանի մանուկները երգում էին պալատի առջև: Նոցա Մեծութիւնները, դուրս գալով դռներից, լսում էին երգեցողութիւնը: Մանուկներին քաղցրեղէններ էին բաժանում: Ժողովրդեան մեծ բազմութիւն, տեսնելով Նոցա Մեծութիւններին, երկար «ուրա» էին աղաղակում: Չորեքշաբթի Նոցա Մեծութիւնները Նովայա-Պրագայից գնացին զօրախաղերը, որոնք $12^1/_2$ ժամին բոլորովին վերջացել էին: Նոցա Մեծութիւնները վերադարձան պալատը, ուր Բօժդէնստվէնսկայա վանքի վանահայրը, աւագ-քահանայ Բաբիրեօվ վանքի կողմից մատոյց Նոցա Մեծութիւններին կօզէլշչանեան Տիրամօր պատկերը արծաթէ ոսկեջրած պատեաններով:

ՎԻԷՆՆԱ, 1 սեպտեմբերի: Աքքացում Բիստից մատնացոյց արաւ Թագաւոր Միլանին Նրա ապահարզանի կորստաբեր հետեանքների վրա և մշակեց հիմքեր ամուսիններին հաշտեցնելու համար: Թագաւորը համաձայնվեց Նրա առարկութիւնների հետ: Այդ բանակցութիւնների հետ կապում են և Բիստիչի դիտաւորութիւնը՝ երկար ժամանակով Վիէննա մնալ և Բերլինն այցելել:

ՍԻՄԼԱ, 1 սեպտեմբերի: Էմիրի զօրքերը երեք կողմից արշաւում են Իշակ-խանի վրա, որի գլխաւոր ոյժերը գտնվում են Չէյբագում. արդէն երկու ընդհարումներ տեղի ունեցան առաջնապահ գնդերի մէջ, սպասում են, որ շուտով վճռական կռիւը տեղի կունենայ Խայբակի մօտ:

ՎԻԷՆՆԱ, 1 սեպտեմբերի: Աւստրիական կայսրը անձամբ յանդիմանութիւն արեց Շտրօսմայէր եպիսկոպոսին ռուսների միլտութեան 900-ամեակի առիթով Նրա ուղարկած շնորհաւորական հեռագրի համար: Շտրօսմայէր պատասխանեց կայսրին, որ իր խղճմտանքը մաքուր է: Այսպիսի պատասխանը մեծ տպաւորութիւն գործեց Վիէննայում:

ԼՕՆԴՕՆ, 1 սեպտեմբերի: Անգլիական բանկը բարձրացրեց դիսկօնտ 3-ից մինչև 4%:

ԲԷԼԳՐԱԴ, 1 սեպտեմբերի: Չը նայելով բոլոր հերքումներին, մինիստրական ճգնաժամի մասին լուրերը չեն դադարում: Նահանգներում շատերը վարչական խիստ պատիժներին ենթարկվեցան Նատալիայի անուանակոչութեան օրը տօնելու համար: Նիշում և Շաբասցում Թագուհու անուանակոչութիւնը տօնում էին ցոյցի ձևով. տները զարդարված էին դրօշակներով, իսկ երեկոյեան լուսաւորութիւն էին սարքել. ստորագրութիւնների ահագին թւով շնորհաւորական ադրէսներ են ուղարկված Բուխարէստ. այդ ադրէսներից մէկի տակ ստորագրվել է, ի միջի այլոց և Գարաշանին:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1-ին սեպտեմբերի: Երկրորդ ներքին փոխառութեան այսօր կատարված տիրաժի ժամանակ գլխաւոր տարած գումարները ընկան հետևեալ տոմսակների վրա:

№ սերիայի	№ տոմսի	Գումարը	№ սերիայի	№ տոմսի	Գումարը
6,757	31	200,000	13,450	20	1,000-ական
2,003	7	75,000	12,885	50	
4,793	18	40,000	18,847	23	
979	48	25,000	18,378	6	
4,335	46	10,000	17,886	27	
18,653	45	10,000	14,672	44	
5,680	24	10,000	1,168	29	
5,559	24	5,000-ական 8000-ական	7,991	46	
4,986	47		8,475	17	
19,217	35		1,188	3	
9,791	15		18,915	17	
8,557	26		13,425	14	
4,381	39		14,645	6	
4,279	39		7,121	24	
18,532	5		17,178	24	
18,158	50		16,245	27	
1,440	3		16,724	11	
12,256	47		2,365	5	
17,839	25		15,562	31	
8,918	36		19,992	38	

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ.

Սեպտեմբերի 1-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ. .	94 ր.	50 »
Համբուրգի վրա 100 մարկ — . .	46 »	50 »
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	37 »	25 »
Ոսկի — արժէ — . .	7 »	70 »
Մաքսային կուպօններ — . .	154 »	— »
Արծաթ — — — . . .	1 »	22 »
Բօրսային դիսկօնտներ — . .	$6^1/_2$ և	$7^1/_2$% »
Պետակ. բանկ. 5% տոմս 1-ին շրջանի	98 »	75 »
— — — — 2-րդ —	96 »	75 »
— — — — 3-րդ —	96 »	50 »
— — — — 4-րդ —	96 »	50 »
— — — — 5-րդ —	96 »	50 »
— — — — 6-րդ —	— »	— »
Նոր 4% փոխառութիւն.	80 »	50 »
Արևելեան 5% փոխառութ. 1-ին շրջ.	95 »	50 »
— — 2-րդ —	95 »	50 »
— — 3-րդ —	95 »	50 »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	264 »	— »
— երկրորդ —	247 »	— »
$5^1/_2$% րէնտա	101 »	50 »
Ոսկեայ րէնտա.	170 »	25 »
Եօթերորդ կօնսօլիդած փոխառութիւն.	143 »	50 »
Նոր երկաթուղային րէնտա . . .	96 »	25 »
5% գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդ. ընկ. մետ.	150 »	— »
— — թղթադ. .	91 »	75 »
Գրաւ. թղ. Ազնւ. բանկի . . .	97 »	— »
$5^1/_2$% գրաւական թղթեր Խերսօնի կալուած բանկի.	98 »	— »
6% գրաւակ. թղ. Խարկօվի կալ. բան.	101 »	50 »
— — Պօլտավայի— —	100 »	50 »
— — Պետ.-Տուլսկ.— —	100 »	50 »
— — Կիեվի — —	101 »	50 »
— — Մօսկվայի — —	101 »	50 »
— — Բեսարաբ. Տաւր.—	100 »	25 »
— — Նիժ. Սամար. —	101 »	— »
— — Վիլնայի —	100 »	75 »
— — Թիֆլիսի—ռ. և 43 ա. —	— »	— »
— — Քութայիսի-18 և 43 ա. —	— »	— »
Վօլժսկօ-Կամսկի բանկի ակցիաներ	600 »	— »
Ռուսաց երկաթուղիների գլխաւ. ընկ.	142 »	— »
Րիբինսկ-Բօլօգօյի ընկ.	81 »	75 »
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օբլիգացիաներ.	93 »	62 »
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ .	94 »	— »
Օդէսայի — — .	93 »	12 »
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդ. ընկ. օբլ. .	— »	— »

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը ամուր է:

Խմբագիր-Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԿԵՕԼԷՐԵԱՆ ԿՕԼԴ-ԿՐԷՄ

կաշին փափկացնող բոլոր գործածական միջոցներից յայտնվում է իր թարմութեամբ և իր բաղադրութեամբ:
Ծախվում է գաւառներում բոլոր նշանաւոր վաճառականների մօտ, իսկ Մօսկվայում Ր. ԿԵՕԼԷՐԻ և ԸՆԿ. մօտ, Նիկօլսկայա փողոցում: № 9. Ц. К. О. (1—3)

COMPAGNIE DES MESSAGERIES MARITIMES

PAQUEBOTS-POSTE FRANÇAIS.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

(ՄԵՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻՏԻՄ)

կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ.
Ուրբաթ, 9/21 սեպտեմբերի, ԲԱԹՈՒՄԻՑ դուրս կը գնայ շոգենաւ CAMBODGE (ԿԱՄԲՕՋ) նաւապետ PAUL (ՊՕԼ) մտնելով Կ. Պօլիս, Զմիւռնիա և Սիրա:
Ագէնտները՝ ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ պ. Գ. ԷՍՍԷՆԺԷՐ, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ԳԷՈՐԳ ՀԵԶՈՒԲԵԱՆ ՀԵԶՈՒԲԵԱՆՑ: 1—2

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ.
Հինգշաբթի, սեպտեմբերի 15-ին, ԱՐՄԵՆԻԱ (ARMÉNIE) շոգենաւը, նաւապետ ԳԱՐԻԳ (GARRIGUES) դուրս կը գնայ Բաթումից դէպի Տրապիզօն, Օրդու, Սամսօն, Կ. Պօլիս և Մարսէյլ: Տեղեկութիւնների մասին պէտք է դիմել ընկերութեան գործակալներին. Բաթումում Լէմօղլուի տան, Նաբերէժնայա, և Թիֆլիսում նախկին Արծրունի գալլերէում, № 103. 1—3

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

Փարիզեան դերձակութիւն, ձերմակեղէնի կարելը և եւրոպական ձևով խոակելը ԴԷՑԿԱՐԽԱՆՕՎԻ, Միքայէլեան փողոցի վրա, տուն Մանթաշեվի, № 53, Թիֆլիսում.
Ընդունվում են պատուէրներ քաղաքական և զինուորական համազգեստների, մօդային զգեստների, ձերմակեղէնի, հալստուխների, նշանների, կանանց ժակէտների, կօրսէտների և նրանց վերանորոգութեան: Մաքրվում են զգեստներ, տիւլի և կրուժեվայի վարագոյրներ մեքենական և քիմիական միջոցով, նոյնպէս լուացք է անվում շոգիով: Բոլոր պատուէրները կատարվում են արագ և կատարեալ կերպով: Վարագոյրները մաքրվում են մի օրում և խղճմտաբար: Նոյնպէս կարկատում եմ վարագոյրները անվարձ և անմիջապէս կատարում եմ պ.պ. օտարաքաղաքացիների պատուէրներ: Նոյն տեղ օրինակելի կար ու ձևի դասատուութիւն է լինում, 75 րուբլի վարձով ամբողջ կուրսի համար, որտեղ ուսում է աւարտել ԵՓՐԵՄ ԵԹԻՄԵԱՆՑ, որը բաց է արել Բագուի մէջ: 2—2

ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Ե Ր Կ Ո Ւ Ս Ե Ռ Ի Ա Ն Ձ Ա Ն Ց Հ Ա Մ Ա Ր

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ: Աւարտողները ստանում են ատեստատներ:
Աւանդելի առարկայք սոքա են՝ 1) Առևտրական Տնտեսութիւն, 2) Առևտրական Թուաբանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա, 5) Առևտրական Թղթակցութիւն, 6) Առևտրական և մուրհակի կանօնադրութիւն, և 7) գեղագրութիւն:
Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 25-ից: Ընդունելութիւնները սեպտեմբերի 15-ից, ամենայն օր, երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Լաբօրատօրնայա փողոցի վրա, № 11: Իսկ օգոստոսի 20-ից Աղէքսանդր Փրիդօնովի տանը, № 9 Սերգիեվսկայա և Նագօրնայա փողոցների անկիւնում, դեղատան դիմաց, ուր որ անցնելու են կուրսերը: Ծրագիրը ու կանոնները կարելի է ստանալ ՁՐԻԱՊԷՍ եղբ. Ծովիանօվների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաքաղաքացիք դիմում են կուրսերի հիմնողին.—въ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу.
11—20 (Ե. Շ.)

ԲԵՆԵԴԻԿՏԵԱՆ ԳԵՐԱՊԱՏԻՒ ՀԱՅՐԵՐԻ ԷԼԻԿՍԻՐԸ

ՍՈՒԼԻԱԿ (GIRONDE) ԱԲԲԱՅՈՒԹԻՒՆԻՑ

Այդ էլիկսիրը հնարել է 1373 թւին վանահայր ՊԵՏՐՈՍ ԲՈՒՐՍՕ:
Այդ էլիկսիրի մի քանի կաթիլների ամենօրեայ գործածութիւնը պահպանում է ատամները փչանալուց, տալիս է նրանց սպիտակութիւն, ամրացնում է լինդերը և թարմացնում է բերանը:
Բացի էլիկսիրից ԲԵՆԷԴԻԿՏԵԱՆ հայրերը պատրաստում են դարձեալ ԱՏԱՄՆԱՓՕՇԻ և ՊԱՍՏԱ ատամներ սրբելու համար, որոնք նմանապէս կարելի է ձեռք բերել ամեն փոքր ի շատ նշանաւոր դեղատներում, ինչպէս և դեղատան ապրանքների պահեստներում ու պարֆիւմերական մագազիններում:
ԳԼԽԱՒՈՐ ԱԳԷՆՏ SEGUIN, BORDEAUX, rue CROIX de SEGUEY, №106.
26—30 (Շ.)

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ պատրաստ է 500 րուբլի տարեկան ռոճիկով ծառայել մեր դպրոցներում, շաբաթական 26—30 դասեր յանձն առնելով՝ երկդասեան դպրոցում ռուսաց լեզուով աւանդելի առարկաներից, իսկ միդասեան դպրոցում նաև թւաբանութիւնից: Պէտք է ունենայ սենեակ, ծառայ, վառելիք և ճանապարհածախս:
Հասցէի մասին հարցնել «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատանը: 3—5

Մի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ցանկանում է որ և է մի տեղ հայոց դպրոցներում ուսուցչութեան պաշտօն ունենալ: Կարող է աւանդել՝ հայոց լեզու, ռուսաց լեզու, ռուսաց աշխարհագրութիւն և պատմութիւն, նոյնպէս բնագիտութիւն: Շաբաթական 26 դասին 600 րուբլի վարձատրութիւն: Պատրաստ է գնալ ամեն տեղ:
Հասցէն. КАРСЪ, Ерванду Васильевичу Казаріанцу. 5—5

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ

„ԱՐԱՄԲԻՆ“

Վէպ:

Դուրս եկաւ մամուլի տակից և վաճառվում է Թիֆլիսում. Կենտրօնական գրավաճառանոցում, իշխ. Բէհբութեանի և Աբգ. Յովհաննիսեանի գործակալութեան մէջ և հեղինակի մօտ. Тифлисъ, Редакція «Арцаганкъ», Ширванзадэ.

Գինն է 75 կոպ.

Ճանապարհածախսով 1 ր.

8—10

Дозволено цензурою, Тифлисъ 2 Сентября 1888 г.

Типографія Канцеляріи Главноначальствующаго Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовск. ул. д. каз.